

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሂሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- የኢት/መድን ድርጅት ነ/ፊጅ ማህሌት አለሙ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ገነት ስዩም - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው የመድን ሰጪ የክርክር አድማስ አስመልክቶ የኦሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍ/ቤት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 43 ጠቅሶ የሰጠው ፍርድ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት አለው በሚል ነው።

በዚህ ሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው ክርክር የተጀመረው በኦሮሚያ ብ/ክ/መ/ በሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን ተጠሪ ከሳሽ አመልካች ጣልቃገብ ተክራካሪ ነበር። የተጠሪ የክስ ምክንያት ንብረትነቱ በሥር ፍ/ቤት አንደኛ ተከላሽ የነበረው ቴስት-ድ ኃ/የተ/የግ/ማህበር የሆነ መኪና ሰሌዳ ቁጥር 3-13690 ኢት. በሥር ሁለተኛ ተከላሽ እየተሸከረከረ በከላሽ መኪና ሰሌዳ ቁጥር 3-06622 አ/አ ገጭቶ ጉዳት አድርጏል በሚል ለጥገና የወጣ ወጪ እና የተቋረጠ ገቢ እንዲከፍል እንዲወሰን የሚል ሲሆን አንደኛ ተከላሽ ቀርቦ መድን ሰጪው (አመልካች) በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43 መሠረት ጣልቃ ገብነት እንዲከራከር እንዲታዘዝ አመልክቷል። የከፍተኛው ፍ/ቤትም አመልካች በክርክሩ እንዲገባ ካደረገ በኋላ የግራ ቀኙን ክርክር እና ማስረጃ መርምሮ ፍርድ ሰጥቷል። ከፍተኛው ፍ/ቤት በሰጠው ውሳኔ ተከላሽ እና ጣ/ገብ አላፊ ናቸው ካለ በኋላ የካሳ መጠን አስመልክቶ ለመኪናው ማስጠገኛ የወጣውን ወጪ ብር 44,451(አርባ አራት ሺህ አራት መቶ ሃምሳ አንድ ብር) እና የተቋረጠ ገቢ በቀን አንድ መቶ(100) ብር ሂሳብ መኪናው ተጠግኖ እስኪጠናቀቅ ጊዜ ድረስ ተሰልቶ እንዲከፈል በማለት ይህንንም ጣልቃገብ (አመልካች) እስከ ብር አንድ መቶ ሺህ (100,000) በመድን ውል በሰጠው ዋስትና መሠረት እንዲሸፍን ቀሪውን አንደኛ ተከላሽ (ባለንብረት) እንዲከፈል ፈርዷል።

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝቶ ይግባኙን ለኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርቧል። የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ አመልካች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43(1) መሠረት በተከላሽ ጠያቂነት ወደ ክርክሩ የገባ መሆኑን በመጥቀስ ጣልቃገብ ከተከላሹ ጋር ያለውን ኃላፊነት ከመከራከር ውጪ ተከላሽን ተክቶ ከከላሽ ጋር መከራከር አይችልም በማለት በአመልካች በኩል ቀርቦ የነበረውን የሕግ እና የፍሬ ነገር ክርክር ሳይመረምር የሥር ፍ/ቤት ውሳኔን አፅንቷል።

አቤቱታ የቀረበለት የኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አመልካች በፌዴራል መንግሥት የተመዘገበ ድርጅት በመሆኑ በአዋጅ 25/88 አንቀጽ 5(6) መሠረት ጉዳዩን ለመዳኘት ሥልጣን የለኝም ሲል አቤቱታውን ባለመቀበል መዝገቡን ዘግቶታል።

በዚህ የቀረበው የሰበር አቤቱታ በዚህ ላይ ሲሆን አመልካች የሥር ፍ/ቤቶች የሕግ እና የፍሬ ነገር ስሕተት ያላቸውን ዘርዘር አቅርቧል። ይህ ሰበር ሰሚ ችሎትም ተጠሪን አስቀርቦ ሰምቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኝ ክርክር በአጭሩ ከፍ ሲል የተመለከተው ሲሆን ጉዳዩን ከሕጉ አገናዝበን መርምረናል። እንደመረመርነውም በዚህ ችሎት እልባት ሊያገኝ የሚገባው ጭብጥ የኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43(1) አተረጓጎም አግባብነት እና የአመልካች የክርክር አድማስ(ወሰን) እስከምን ድረስ ነው የሚለው ሆኖ አግኝተነዋል።

በመሠረቱ አመልካች ወደ ክርክሩ የገባው በሥር ፍ/ቤት ተከላኝ ከነበረው ባለንብረት ጋር ባለው የመድን ውል መሠረት እንደሆነ ከመዝገቡ መረዳት ችለናል። አንድ ተከላኝ ከእሱ ጋር ኃላፊነት ሊወስድ ወይም ሊከፈል የሚችል ሦስተኛ ወገን ወደ ክርክሩ እንዲገባለት እንዲታዘዝ ማመልከት እንደሚችል የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43(1) ድንጋጌ ያመለክታል። በዚህ ጥያቄ መነሻ ወደ ክርክሩ እንዲገባ የተደረገ ተከራካሪ ወገን በክርክሩ ውስጥ ሊያነሳ የሚችለው የኃላፊነት እና የኃላፊነት መጠን አስመልክቶ የክርክሩ ዘንግ ከተከላኝ፣ ከከላኝ ወይንስ ከሁለቱም ወገን ጋር ሊሆን ይገባል የሚለውን ጥያቄ አስመልክቶ በሁለት አቅጣጫ ምላሽ ሊያገኝ እንደሚችል መረዳት ያስፈልጋል። ይኸውም የጣልቃገብ ኃላፊነት ምንጭ ውል ወይንስ ሕግ የሚለው በመሠረታዊ ሕግ ድንጋጌዎች የሚወሰን መሆኑ እና በሌላ በኩልም የክርክሩ አቀራረብ እና ይዘት በሥነ-ሥርዓት ሕጉ በተደነገገው አግባብ መሆን እንዳለበት መረዳት ይቻላል።

በተያዘው ጉዳይ የመድን ሰጪ ኃላፊነት መሠረቱ ውል መሆኑ እሙን ነው። መድን ሰጪ የሚኖረው መብት እና ግዴታ በውል የተመለከተ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ በመሠረታዊ ሕጉ የተደነገጉትን አስፈላጊ እና አስገዳጅ ሁኔታዎችንም መጠበቅ ያለበት ስለመሆኑ የሚያጠራጥር አይደለም።

በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43(1) መሠረት ወደ ክርክሩ እንዲገባ የተደረገው ሦስተኛ ወገን በክርክሩ ሂደት ሊያነሳ የሚችለው ክርክር ምን ድረስ ነው የሚለውን መሠረታዊ ጥያቄ አስመልክቶ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 23692 የሰጠውን የህግ ትርጉም መመልከት አግባብ ሆኖ አግኝተናል። በተጠቃሹ መዝገብ ላይ የክርክሩ ተካፋይ ሦስተኛ ወገን የሚያቀርበው ክርክር ሁለት ፈርጅ ሊይዝ የሚችል መሆኑ ተመልክቷል። ይኸውም “አንደኛው ከተከላኝ ጋር ሆኖ ድርሻ ክፍያ ወይም ስለተከላኝ ሆኖ የካሣ ክፍያ የመክፈል ግዴታ ያለበት መሆኑን ተቀብሎ በተከላኝ እግር በመተካት ተከላኝ ለከላኝ ኃላፊነት የማይኖርበት መሆኑን፣ ኃላፊነት አለበት እንኳ ቢባል ሊከፈል በሚገባው የካሣ መጠን ላይ ከከላኝ ጋር ንጥጥር ማድረግ፣ መሟገት የሚችልበት ክርክር ሲሆን ሌላው እና ሁለተኛው ደግሞ ድርሻ ወይም ካሣ ለመክፈል ለተከላኝ ከህግ ወይም ከውል የመነጨ ግዴታ የሌለውንም በማለት መከራከር የሚችልበት መንገድ ነው።” ስለሆነም የድንጋጌው ይዘት ጣልቃገብ ሦስተኛ ወገን ተከላኝ በክርክሩ ከገባ በኋላ መሟገት የሚችለው ከተከላኝ ጋር እንጂ ከከላኝ ጋር ለመከራከር የሚያስችለው መብት የለውም የሚለው ድምዳሜ የሕግ መሠረት የለውም የሚል ትርጉም ሰጥቷል። የሰበር ሰሚ ችሎቱ በመ/ቁ 23692 ላይ ይህንን ትርጉም ለመስጠት መሠረት ያደረገው የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ዓላማ እና የሙግት አመራር ውጤታማነት እንዲሁም የድንጋጌ ቁጥር 43(1) እና 76 እንዲሁም የመሠረታዊ ሕጉ ድንጋጌዎች ውስጥ የፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1896፣ 1897፣ 1908 እና 1909 አፈጻጸም እንዲሁም በንግድ ሕግ ቁጥር 687,688 እና 683 ድንጋጌዎች በክርክር አመራር ረገድ የሚፈጸሙበትን ሁኔታ እና ግብ መነሻ በማድረግ መሆኑ በፍርዱ ሀተታ ተገልጿል። ለማጠቃለል የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ድንጋጌ ቁጥር 43 አስፈላጊነትንም ተከታታይ ክስ ሳይኖር በአንድነት እንዲታይ በማድረግ የኃላፊነት እና መጠኑን እንዲሁም ከፋዩን ወገን በመለየት የመጨረሻ እልባት መስጠት ማስቻል እንደመሆኑ በተለይ ካሣ (indemnity) የመክፈል ግዴታ ያለበት አመልካችን መሰል የመድን ድርጅት ከከላኝ ጋር ያለውን አጠቃላይ ክርክር ማቅረብ የሚችል ስለመሆኑ በውሳኔው ትርጉም ሰጥቶበታል።

ይህ የሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው የሕግ ትርጉም እስካልተለወጠ ድረስ በማናቸውም ድርሻ በሚገኙ ፍ/ቤቶች አስገዳጅነት ያለው ስለመሆኑ በአዋጅ ቁጥር 454/97 አንቀጽ 2(4) ሥር ተደንግጓል። ስለሆነም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካች ከተከላኝ ጋር እንጂ ከከላኝ ጋር መከራከር አይችልም በማለት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 43(1) በመጥቀስ የሰጠው ፍርድ በፌዴራሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠውን አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ያላገናዘበ በመሆኑ ፍርዱ መሠረታዊ የህግ ስሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተናል። ስለዚህም አመልካች በክርክሩ ሊያነሳ የሚችለው የኃላፊነት እና የኃላፊነት መጠን ከተከላኝ ጋር ብቻ የተወሰነ ሳይሆን ከከላኝ ጋር ሊሆን እንደሚችል የፍ/ብ/ሕግ ድንጋጌ ቁ 43(1) ይዘት እና የሰበር ሰሚ ችሎት ትርጉም ያስገነዝባል። በዚህ መሠረት ተከታታይ ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የአሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 47210 መጋቢት 25/2000 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 348(1) መሠረት ተሸሯል።
2. አመልካች ከከላሽ ጋር በሕግም ሆነ በፍሬ ነገር ረገድ መከራከር የሚችል በመሆኑ የአሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ መዘገቡን አንቀሳቅሶ ይግባኝ ክርክሩን ተመልክቶ የመሰለውን ውሳኔ ይሰጥበት ዘንድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ 343(1) መሠረት የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ይድረሰው ብለናል። የዚህን ፍ/ቤት ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
መዘገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ